Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a noua)

30 noiembrie 2016*

„Politica externă și de securitate comună — Măsuri restrictive în raport cu acțiunile care subminează sau amenință Ucraina — Înghețarea fondurilor — Restricții în materie de admitere pe teritoriile statelor membre — Persoană fizică ce acordă sprijin în mod activ sau pune în aplicare acțiuni care subminează sau amenință Ucraina — Persoană fizică ce obține beneficii de pe urma acțiunilor factorilor de decizie ruși responsabili de anexarea Crimeei — Dreptul la apărare — Obligația de motivare — Erori vădite de apreciere — Drept de proprietate — Libertatea de a desfășura o activitate comercială — Dreptul la respectarea vieții private — Proporționalitate”

În cauza T-720/14,

Arkady Romanovich Rotenberg, cu domiciliul în Sankt Petersburg (Rusia), reprezentat inițial de D. Pannick, QC, de M. Lester, barrister, și de M. O’Kane, solicitor, ulterior de D. Pannick, de M. Lester, de S. Hey, de H. Brunskill, solicitors, și de Z. Al-Rikabi, barrister, și în final de D. Pannick, de M. Lester și de Z. Al-Rikabi,

reclamant,

împotriva

Consiliului Uniunii Europene, reprezentat de J.-P. Hix și de B. Driessen, în calitate de agenți,

pârât,

având ca obiect o cerere întemeiată pe articolul 263 TFUE și prin care se urmărește anularea în parte, pe de o parte, a Deciziei 2014/145/PESC a Consiliului din 17 martie 2014 privind măsuri restrictive în raport cu acțiunile care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei (JO 2014, L 78, p. 16), astfel cum a fost modificată, în primul rând, prin Decizia 2014/508/PESC a Consiliului din 30 iulie 2014 (JO 2014, L 226, p. 23), în al doilea rând, prin Decizia (PESC) 2015/432 a Consiliului din 13 martie 2015 (JO 2015, L 70, p. 47), în al treilea rând, prin Decizia (PESC) 2015/1524 a Consiliului din 14 septembrie 2015 (JO 2015, L 239, p. 157) și, în al patrulea rând, prin Decizia (PESC) 2016/359 a Consiliului din 10 martie 2016 (JO 2016, L 67, p. 37), și, pe de altă parte, a Regulamentului (UE) nr. 269/2014 al Consiliului din 17 martie 2014 privind măsuri restrictive în raport cu acțiunile care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei (JO 2014, L 78, p. 6), astfel cum a fost pus în aplicare, în primul rând, prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 826/2014 al Consiliului din 30 iulie 2014 (JO 2014, L 226, p. 16), în al doilea rând, prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2015/427 al Consiliului din 13 martie 2015 (JO 2015, L 70, p. 1), în al treilea rând, prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2015/1514 al Consiliului din 14 septembrie 2015 (JO 2015, L 239, p. 30) și, în al patrulea rând, prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2016/353 al Consiliului din 10 martie 2016 (JO 2016, L 67, p. 1), în măsura în care aceste acte îl privesc pe reclamant,

* Limba de procedură: engleza.

TRIBUNALUL (Camera a noua),

compus din domnul G. Berardis (raportor), președinte, doamna V. Tomljenović și domnul D. Spielmann, judecători,

grefier: doamna S. Spyropoulos, administrator,

având în vedere faza scrisă a procedurii și în urma ședinței din 29 iunie 2016,

pronunță prezenta

Hotărâre

Situația de fapt

1 La 17 martie 2014, Consiliul Uniunii Europene a adoptat, în temeiul articolului 29 TUE, Decizia 2014/145/PESC privind măsuri restrictive în raport cu acțiunile care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei (JO 2014, L 78, p. 16).

2 La aceeași dată, Consiliul a adoptat, în temeiul articolului 215 alineatul (2) TFUE, Regulamentul (UE) nr. 269/2014 privind măsuri restrictive în raport cu acțiunile care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei (JO 2014, L 78, p. 6).

3 Ulterior, Consiliul a adoptat, la 25 iulie 2014, Decizia 2014/499/PESC de modificare a Deciziei 2014/145 (JO 2014, L 221, p. 15) și Regulamentul (UE) nr. 811/2014 de modificare a Regulamentului nr. 269/2014 (JO 2014, L 221, p. 11), printre altele în scopul modificării criteriilor în aplicarea cărora anumite persoane fizice sau juridice, entități sau organisme puteau fi vizate de măsurile restrictive în cauză.

4 Articolul 2 alineatele (1) și (2) din Decizia 2014/145, în versiunea modificată prin Decizia 2014/499 (denumită în continuare „Decizia 2014/145 modificată”), are următorul cuprins:

„(1) Se îngheață toate fondurile și resursele economice care aparțin, sunt deținute, păstrate sau controlate:

(a) de către persoanele fizice care sunt responsabile, furnizează sprijin în mod activ sau asigură punerea în aplicare pentru acțiuni sau politici care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei sau stabilitatea ori securitatea Ucrainei sau care obstrucționează activitatea organizațiilor internaționale în Ucraina, precum și de către persoanele fizice sau juridice, entitățile sau organismele asociate acestora;

(b) de către persoanele juridice, entitățile sau organismele care acordă sprijin material sau financiar pentru acțiuni care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei;

(c) de către persoanele juridice, entitățile sau organismele din Crimeea ori Sevastopol a căror proprietate a fost transferată cu încălcarea dreptului ucrainean sau de către persoanele juridice, entitățile sau organismele care au beneficiat de un asemenea transfer sau

(d) de către persoanele fizice sau juridice, entitățile sau organismele care acordă, în mod activ, sprijin material sau financiar factorilor de decizie ruși responsabili de anexarea Crimeei sau de destabilizarea Ucrainei de est sau care obțin beneficii de pe urma acțiunilor acestora

astfel cum figurează pe lista din anexă.

(2) Niciun fond sau resursă economică nu se pune, în mod direct sau indirect, la dispoziția sau în beneficiul persoanelor fizice sau juridice, al entităților sau organismelor enumerate în anexă."

5 Modalitățile acestei înghețări a fondurilor sunt definite la alineatele următoare ale aceluiași articol.

6 Articolul 1 alineatul (1) literele (a) și (b) din Decizia 2014/145 modificată interzice intrarea pe teritoriul statelor membre sau tranzitarea acestuia de către persoanele fizice care întrunesc criterii în esență identice cu cele enunțate la articolul 2 alineatul (1) literele (a) și (d) din aceeași decizie.

7 Regulamentul nr. 269/2014, în versiunea modificată prin Regulamentul nr. 811/2014 (denumit în continuare „Regulamentul nr. 269/2014 modificat"), impune adoptarea măsurilor de înghețare a fondurilor și definește modalitățile acestei înghețări în termeni identici în esență cu cei din Decizia 2014/145 modificată. Astfel, articolul 3 alineatul (1) literele (a)-(d) din regulamentul amintit reia în esență articolul 2 alineatul (1) literele (a)-(d) din decizia menționată.

8 La 30 iulie 2014, având în vedere gravitatea situației din Ucraina, Consiliul a adoptat, pe de o parte, Decizia 2014/508/PESC de modificare a Deciziei 2014/145 (JO 2014, L 226, p. 23) și, pe de altă parte, Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 826/2014 privind punerea în aplicare a Regulamentului nr. 269/2014 (JO 2014, L 226, p. 16) (denumite în continuare „actele din iulie 2014").

9 Prin aceste două acte, numele reclamantului, domnul Arkady Romanovich Rotenberg, a fost adăugat pe lista anexată la Decizia 2014/145 modificată și, respectiv, pe cea care figurează în anexa I la Regulamentul nr. 269/2014 modificat (denumite în continuare „listele în cauză"), pentru următoarele motive (în continuare, „prima motivare"):

„[Domnul] Rotenberg este o cunoștință veche a președintelui Putin și fostul partener de judo al acestuia.

[Domnul] Rotenberg și-a dezvoltat averea în timpul mandatului președintelui Putin. A fost favorizat de decidenții ruși la atribuirea unor contracte importante de către statul rus sau de către întreprinderi de stat ruse. În special, societăților acestuia le-au fost acordate mai multe contracte deosebit de rentabile pentru pregătirea Jocurilor Olimpice de la Soci.

Este acționar principal la Giprotransmost, o societate căreia i-a fost atribuit un contract de achiziții publice de către o societate de stat rusă pentru a întocmi studiul de fezabilitate pentru construcția unui pod între Rusia și Republica Autonomă Crimeea, ilegal anexată, consolidând astfel integrarea acesteia în Federația Rusă care, la rândul său, subminează în continuare integritatea teritorială a Ucrainei."

10 Consiliul a publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* din 31 iulie 2014 un aviz în atenția persoanelor și entităților care fac obiectul actelor din iulie 2014.

11 Acest aviz preciza între altele că persoanele și entitățile în cauză puteau trimite Consiliului o cerere însoțită de documente doveditoare, solicitând reanalizarea deciziei pe baza căreia numele lor fuseseră incluse pe listele anexate la actele din iulie 2014.

12 Prin scrisorile datate 4, 17 septembrie și 2 octombrie 2014, reclamantul a introdus la Consiliu o cerere de acces la informațiile și la documentele care justificau înscrierea numelui său pe listele în cauză și o cerere de reanalizare a acestei înscrieri (denumită în continuare „cerere de reanalizare").

13 Prin scrisoarea din 16 octombrie 2014, Consiliul a răspuns la cererile reclamantului vizate la punctul 12 de mai sus. Acesta a arătat în special că cererea de reanalizare era în curs de examinare și că reclamantul putea să aibă acces la anumite documente, care erau anexate la scrisoarea menționată.

14 Prin scrisoarea din 19 decembrie 2014, Consiliul a respins cererea de reanalizare, i-a permis reclamantului accesul la alte documente și i-a notificat noul proiect de motivare pe care intenționa să îl adopte pentru menținerea măsurilor restrictive în privința sa, stabilindu-i în același timp un termen în vederea prezentării de observații. Acest proiect de motivare are următorul cuprins:

„Domnul Rotenberg este o cunoștință veche a președintelui Putin și fostul partener de judo al acestuia.

Domnul Rotenberg și-a dezvoltat averea în timpul mandatului președintelui Vladimir Putin. Nivelul său de succes economic poate fi atribuit influenței unor factori de decizie-cheie care l-au favorizat, în special în ceea ce privește atribuirea contractelor de achiziții publice.

A beneficiat de pe urma relației personale strânse cu factori de decizie ruși, atribuindu-i-se contracte importante de către statul rus sau de către întreprinderi de stat. În special, societăților acestuia le-au fost atribuite mai multe contracte deosebit de rentabile pentru pregătirea Jocurilor Olimpice de la Soci.

Este totodată proprietarul efectiv al societății Volgomost, care, la rândul său, controlează societatea Giprotransmost prin intermediul societății «MIK». Societății Giprotransmost i-a fost atribuit un contract de achiziții publice de către o societate de stat rusă pentru a întocmi studiul de fezabilitate pentru construcția unui pod între Rusia și Republica Autonomă Crimeea, ilegal anexată, consolidând astfel integrarea acesteia în Federația Rusă care, la rândul său, subminează în continuare integritatea teritorială a Ucrainei.

Este președintele consiliului de administrație al editurii Prosvescenie, care a pus în aplicare în special proiectul «Copiilor din Rusia: Adresa – Crimeea», o campanie de relații publice care a fost concepută pentru a-i convinge pe copiii din Crimeea că sunt în prezent cetățeni ruși care trăiesc în Rusia și, prin urmare, sprijină politica guvernului rus de integrare a Crimeei în Rusia.”

15 Prin scrisoarea din 14 ianuarie 2015, reclamantul a prezentat Consiliului observații cu privire între altele la respectivul proiect de motivare.

16 Prin scrisoarea din 13 februarie 2015, Consiliul a informat reclamantul cu privire la intenția sa de a proroga aplicarea Deciziei 2014/145 modificate și a Regulamentului nr. 269/2014 modificat și de a menține numele său pe listele în cauză, în temeiul unei noi motivări modificate, care dădea curs observațiilor pe care acesta i le prezentase. Consiliul a anexat de asemenea la scrisoarea sa documente justificative publice și a invitat reclamantul să se pronunțe până cel târziu la 26 februarie 2015 cu privire la noua motivare.

17 La 13 martie 2015, prin adoptarea Deciziei (PESC) 2015/432 de modificare a Deciziei 2014/145 (JO 2015, L 70, p. 47) și a Regulamentului de punere în aplicare (UE) 2015/427 privind punerea în aplicare a Regulamentului nr. 269/2014 (JO 2015, L 70, p. 1) (denumite în continuare „actele din martie 2015”), Consiliul a prorogat până la 15 septembrie 2015 aplicarea măsurilor restrictive prevăzute de actele din iulie 2014 și a modificat listele în cauză.

18 Ca urmare a acestor modificări, numele reclamantului a fost menținut pe listele în cauză cu următoarea motivare (denumită în continuare „a doua motivare”):

„Domnul Rotenberg este o cunoștință veche a președintelui Putin și fostul partener de judo al acestuia.

Domnul Rotenberg și-a construit averea în timpul mandatului președintelui Putin. Nivelul său de succes economic poate fi atribuit influenței unor factori de decizie-cheie care l-au favorizat, în special în ceea ce privește atribuirea contractelor de achiziții publice.

A beneficiat de pe urma relației personale strânse cu factori de decizie ruși, atribuindu-i-se contracte importante de către statul rus sau de către întreprinderi de stat. În special, societăților acestuia le-au fost atribuite mai multe contracte deosebit de rentabile pentru pregătirea Jocurilor Olimpice de la Soci.

Este totodată proprietarul societății Stroigazmontaj căreia i-a fost atribuit un contract public pentru construcția unui pod între Rusia și Republica Autonomă Crimeea, ilegal anexată, consolidând astfel integrarea acesteia în Federația Rusă care, la rândul său, subminează în continuare integritatea teritorială a Ucrainei.

Este președintele consiliului de administrație al editurii Prosvescenie, care a pus în aplicare în special proiectul «Copiilor din Rusia: Adresa – Crimeea», o campanie de relații publice care a fost concepută pentru a-i convinge pe copiii din Crimeea că sunt în prezent cetățeni ruși care trăiesc în Rusia și, prin urmare, sprijină politica guvernului rus de integrare a Crimeei în Rusia."

19 La 14 martie 2015, Consiliul a publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* un Aviz în atenția persoanelor și entităților care fac obiectul măsurilor restrictive prevăzute în Decizia 2014/145/PESC a Consiliului, astfel cum a fost modificată prin Decizia 2015/432, și în Regulamentul nr. 269/2014, astfel cum a fost pus în aplicare prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2015/427 al Consiliului privind măsuri restrictive în raport cu acțiunile care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei (JO 2015, C 88, p. 3). Conținutul acestui aviz coincidea în esență cu cel al avizului menționat la punctele 10 și 11 de mai sus.

20 La aceeași dată, Consiliul a publicat un al doilea aviz, în atenția persoanelor vizate care fac obiectul măsurilor restrictive prevăzute în Regulamentul nr. 269/2014, astfel cum a fost pus în aplicare prin Regulamentul de punere în aplicare 2015/427 (JO 2015, C 88, p. 4), prin care informa persoanele menționate cu privire la modalitățile și la scopul prelucrării datelor cu caracter personal care le vizează, precum și cu privire la posibilitatea acestora de a sesiza Autoritatea Europeană pentru Protecția Datelor (AEPD), în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 45/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 decembrie 2000 privind protecția persoanelor fizice cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal de către instituțiile și organele comunitare și privind libera circulație a acestor date (JO 2001, L 8, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 30, p. 142).

21 Actele din martie 2015 au fost comunicate avocaților care îl reprezentau pe reclamant în cadrul prezentei cauze prin scrisoarea Consiliului din 16 martie 2015.

22 La 14 septembrie 2015, prin Decizia (PESC) 2015/1524 de modificare a Deciziei 2014/145 (JO 2015, L 239, p. 157) și prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2015/1514 de punere în aplicare a Regulamentului nr. 269/2014 (JO 2015, L 239, p. 30) (denumite în continuare „actele din septembrie 2015"), aplicarea măsurilor restrictive în cauză a fost prorogată de Consiliu până la 15 martie 2016 fără ca motivarea referitoare la reclamant să fie modificată.

23 Actele din septembrie 2015 au fost comunicate avocaților care îl reprezentau pe reclamant în prezenta cauză prin scrisoarea Consiliului din 15 septembrie 2015.

24 La aceeași dată, Consiliul a publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* două avize în esență identice cu cele menționate la punctele 19 și 20 de mai sus.

25 La 10 martie 2016, prin Decizia (PESC) 2016/359 de modificare a Deciziei 2014/145 (JO 2016, L 67, p. 37) și prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2016/353 de punere în aplicare a Regulamentului nr. 269/2014 (JO 2016, L 67, p. 1) (denumite în continuare „actele din martie 2016”), aplicarea măsurilor restrictive în cauză a fost prorogată de Consiliu până la 15 septembrie 2016 fără ca motivarea referitoare la reclamant să fie modificată.

26 Actele din martie 2016 au fost comunicate avocaților care îl reprezentau pe reclamant în prezenta cauză prin scrisoarea Consiliului din 14 martie 2016.

27 La 12 martie 2016, Consiliul a publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* două avize în esență identice cu cele menționate la punctele 19 și 20 de mai sus.

Procedura și concluziile părților

28 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 10 octombrie 2014, reclamantul a introdus o acțiune prin care urmărea anularea actelor din iulie 2014, în măsura în care acestea îl privesc. Acțiunea a fost înregistrată cu numărul de referință T-720/14.

29 În memoriul în apărare depus la grefa Tribunalului la 19 decembrie 2014, Consiliul a invocat între altele inadmisibilitatea prezentei acțiuni pentru motive de litispendență, întrucât aceasta ar fi identică în toate privințele cu o altă acțiune, înregistrată cu numărul de referință T-717/14, pe care reclamantul o introdusese la aceeași dată cu depunerea prezentei acțiuni.

30 Faza scrisă a procedurii a fost închisă la 14 aprilie 2015.

31 Printr-un memoriu depus la grefa Tribunalului la 26 mai 2015, reclamantul a solicitat posibilitatea de a adapta cererea introductivă pentru a viza și anularea actelor din martie 2015 în măsura în care îl privesc.

32 Consiliul a formulat observații cu privire la această cerere prin înscrisul depus la grefa Tribunalului la 2 iulie 2015. Cu această ocazie, Consiliul a arătat că memoriul respectiv era în parte inadmisibil în măsura în care anumite motive și argumente invocate în cererea introductivă împotriva actelor din iulie 2014 nu erau transpozabile în privința cererii de anulare a actelor din martie 2015.

33 Printr-un memoriu depus la grefa Tribunalului la 2 noiembrie 2015, reclamantul a solicitat posibilitatea de a adapta cererea introductivă pentru a viza și anularea actelor din septembrie 2015 în măsura în care îl privesc.

34 Consiliul a formulat observații cu privire la această cerere prin înscrisul depus la grefa Tribunalului la 11 decembrie 2015. Cu această ocazie, a invocat în esență aceeași cauză de inadmisibilitate cu cea prezentată la punctul 32 de mai sus.

35 Printr-un memoriu depus la grefa Tribunalului la 24 martie 2016, reclamantul a solicitat posibilitatea de a adapta cererea introductivă pentru a viza și anularea actelor din martie 2016 în măsura în care îl privesc.

36 Consiliul a formulat observații cu privire la această cerere prin înscrisul depus la grefa Tribunalului la 11 mai 2016.

37 La propunerea judecătorului raportor, Tribunalul (Camera a noua) a decis deschiderea fazei orale a procedurii și, în cadrul măsurilor de organizare a procedurii prevăzute la articolul 89 alineatul (3) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, a adresat o întrebare Consiliului în vederea unui răspuns scris și i-a solicitat prezentarea unui document.

38 Consiliul a dat curs acestor măsuri în termenul acordat.

39 Pledoariile părților și răspunsurile acestora la întrebările orale adresate de Tribunal au fost ascultate în ședința din 29 iunie 2016.

40 Cu această ocazie, Consiliul, în răspuns la o întrebare adresată de Tribunal, a retras motivul bazat pe cauza de inadmisibilitate întemeiată pe existența unei situații de litispendență, având în vedere în special radierea cauzei T-717/14 prin Ordonanța președintelui Camerei a noua a Tribunalului din 14 noiembrie 2014 ca urmare a desistării reclamantului și jurisprudența invocată de acesta (a se vedea Hotărârea din 9 iunie 2011, Comitato „Venezia vuole vivere” și alții/Comisia, C-71/09 P, C-73/09 P și C-76/09 P, EU:C:2011:368, punctele 31 și 32 și jurisprudența citată).

41 Reclamantul solicită Tribunalului:

— anularea actelor din iulie 2014 în măsura în care acestea îl privesc;

— anularea actelor din martie 2015, din septembrie 2015 și din martie 2016 (denumite în continuare, împreună, „celelalte acte atacate”) în măsura în care acestea îl privesc;

— obligarea Consiliului la plata cheltuielilor de judecată.

42 Consiliul solicită Tribunalului:

— respingerea acțiunii;

— respingerea cererilor de adaptare a cererii introductive;

— obligarea reclamantului la plata cheltuielilor de judecată;

— în subsidiar, în cazul anulării, menținerea efectelor Deciziei 2016/359, în temeiul articolului 264 TFUE, până când anularea Regulamentului de punere în aplicare 2016/353 va fi efectivă.

În drept

43 În susținerea acțiunii, reclamantul invocă cinci motive, întemeiate, în primul rând, pe încălcarea obligației de motivare, în al doilea rând, pe erori vădite de apreciere, în al treilea rând, pe încălcarea principiului protecției datelor cu caracter personal, în al patrulea rând, pe încălcarea dreptului la apărare și a dreptului la protecție jurisdicțională efectivă și, în al cincilea rând, pe încălcarea în mod nejustificat și disproporționat a drepturilor sale fundamentale, inclusiv a dreptului de proprietate, a dreptului la viață privată și a libertății de a desfășura o activitate comercială.

44 Este necesară pronunțarea, într-o primă etapă, cu privire la cererea de anulare a actelor din iulie 2014 și, într-o a doua etapă, cu privire la celelalte cereri ale reclamantului.

Cu privire la cererea de anulare a actelor din iulie 2014

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe încălcarea obligației de motivare

45 Reclamantul susține că motivarea înscrierii numelui său pe listele anexate la actele din iulie 2014 este vagă și nedetaliată. Astfel, acesta nu ar putea să înțeleagă care este criteriul în temeiul căruia a fost decisă înscrierea. În special, Consiliul nu ar fi precizat dacă reclamantul a fost considerat ca fiind o persoană responsabilă de acțiuni sau politici care subminează sau amenință integritatea teritorială,

suveranitatea și independența Ucrainei, ca fiind asociat unor persoane din această categorie sau ca acordând în mod activ sprijin material sau financiar factorilor de decizie ruși responsabili de anexarea Crimeei sau de destabilizarea Ucrainei ori ca obținând beneficii de pe urma acțiunilor acestora. Consiliul nu ar fi arătat nici despre care factori de decizie era vorba, nici în ce mod aceștia l-ar fi favorizat pe reclamant.

46 Consiliul contestă argumentele reclamantului.

47 Trebuie amintit că obligația de motiva un act cauzator de prejudiciu, astfel cum este prevăzută la articolul 296 al doilea paragraf TFUE, are ca scop, pe de o parte, să furnizeze persoanei interesate indicații suficiente pentru a ști dacă actul este bine fundamentat sau dacă este, eventual, afectat de un viciu care permite contestarea validității sale în fața instanței Uniunii Europene și, pe de altă parte, să dea posibilitatea acesteia din urmă să își exercite controlul asupra legalității acestui act. Obligația de motivare enunțată astfel constituie un principiu esențial al dreptului Uniunii, de la care nu se poate deroga decât în considerarea unor motive imperative. Prin urmare, motivarea trebuie, în principiu, să fie comunicată persoanei interesate în același timp cu actul care îi cauzează un prejudiciu, lipsa sa neputând fi remediată prin faptul că persoana interesată ia cunoștință de motivarea actului în cursul procedurii în fața instanței Uniunii (a se vedea Hotărârea din 5 noiembrie 2014, Mayaleh/Consiliul, T-307/12 și T-408/13, EU:T:2014:926, punctul 85 și jurisprudența citată).

48 Astfel, cu excepția situației în care motive imperative care țin de securitatea Uniunii sau a statelor sale membre ori de desfășurarea relațiilor lor internaționale se opun comunicării anumitor elemente, Consiliul este obligat să aducă la cunoștința unei persoane sau a unei entități vizate de măsuri restrictive motivele specifice și concrete pentru care consideră că era necesară adoptarea acestora. Acesta trebuie astfel să menționeze elementele de fapt și de drept de care depinde justificarea legală a măsurilor în cauză și considerațiile care l-au determinat să le adopte (a se vedea Hotărârea din 5 noiembrie 2014, Mayaleh/Consiliul, T-307/12 și T-408/13, EU:T:2014:926, punctul 86 și jurisprudența citată).

49 Pe de altă parte, motivarea trebuie să fie adaptată naturii actului în cauză și contextului în care actul a fost adoptat. Cerința motivării trebuie apreciată în funcție de împrejurările cauzei, în special de conținutul actului, de natura motivelor invocate și de interesul de a primi explicații pe care îl pot avea destinatarii sau alte persoane vizate în mod direct și individual de actul respectiv. Nu este obligatoriu ca motivarea să specifice toate elementele de fapt și de drept pertinente, întrucât caracterul suficient al unei motivări trebuie să fie apreciat nu numai prin prisma modului de redactare, ci și în raport cu contextul său, precum și cu ansamblul normelor juridice care reglementează materia respectivă. În special, un act cauzator de prejudiciu este suficient motivat atunci când a intervenit într-un context cunoscut de persoana interesată, care îi permite acesteia să înțeleagă cuprinsul măsurii adoptate în privința sa (a se vedea Hotărârea din 5 noiembrie 2014, Mayaleh/Consiliul, T-307/12 și T-408/13, EU:T:2014:926, punctul 87 și jurisprudența citată).

50 În speță, motivarea reținută în privința reclamantului în actele din iulie 2014 este cea prezentată la punctul 9 de mai sus.

51 Trebuie să se observe că, deși prima motivare nu precizează explicit care sunt, dintre criteriile aplicabile, cele pe care s-a bazat Consiliul pentru a înscrie numele reclamantului pe listele în cauză, rezultă în mod suficient de clar din lectura respectivei motivări că acesta a utilizat criteriile referitoare la:

— „persoanele fizice care sunt responsabile, furnizează sprijin în mod activ sau asigură punerea în aplicare pentru acțiuni sau politici care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei sau stabilitatea ori securitatea Ucrainei sau care obstrucționează activitatea organizațiilor internaționale în Ucraina, precum și […] persoanele fizice sau juridice, entitățile sau organismele asociate acestora” [criteriu prevăzut la articolul 2

alineatul (1) litera (a) din Decizia 2014/145 modificată, la articolul 3 alineatul (1) litera (a) din Regulamentul nr. 269/2014 modificat, precum și, în esență, la articolul 1 alineatul (1) litera (a) din Decizia 2014/145 modificată, denumit în continuare „primul criteriu relevant”];

— „persoanele fizice sau juridice, entitățile sau organismele care acordă, în mod activ, sprijin material sau financiar factorilor de decizie ruși responsabili de anexarea Crimeei sau de destabilizarea Ucrainei de est sau care obțin beneficii de pe urma acțiunilor acestora” [criteriu prevăzut la articolul 2 alineatul (1) litera (d) din Decizia 2014/145 modificată, la articolul 3 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 269/2014 modificat, precum și, în esență, la articolul 1 alineatul (1) litera (b) din Decizia 2014/145 modificată, denumit în continuare „al doilea criteriu relevant”].

52 Astfel, în ceea ce privește primul criteriu relevant, așa cum arată în mod întemeiat Consiliul, al treilea paragraf al primei motivări constituie o aplicare a acestui criteriu, având în vedere că se referă la rolul pe care se pretinde că l-a avut reclamantul în cadrul societății Giprotransmost, căreia se consideră că i s-a atribuit un contract de achiziții publice pentru a întocmi studiul de fezabilitate pentru construcția unui pod între Rusia și Crimeea, și că precizează că construirea acestui pod consolidează integrarea Crimeei în Federația Rusă.

53 Această parte a primei motivări permite, așadar, să se înțeleagă că unul dintre motivele înscrierii numelui reclamantului pe listele în cauză constă în faptul că Consiliul a considerat că reclamantul, prin pretinsul său rol de acționar principal al societății Giprotransmost, făcea parte dintre persoanele care acordă sprijin în mod activ sau care pun în aplicare acțiuni sau politici care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei.

54 Trebuie să se observe, așa cum a observat și Consiliul, că al treilea paragraf din prima motivare furnizează motive precise și concrete pentru înscrierea numelui reclamantului, întrucât menționează o întreprindere determinată și se referă la un contract de achiziții publice determinat, vizând un proiect care se consideră că contribuie la consolidarea integrării Crimeei în Federația Rusă, subminând astfel integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei.

55 În ceea ce privește al doilea criteriu relevant, rezultă din primele două paragrafe ale primei motivări că Consiliul a considerat că reclamantul obținea beneficii din relațiile sale personale cu președintele Putin, întrucât în timpul președinției acestuia i-au fost atribuite contracte importante de către statul rus și de către întreprinderi de stat ruse, în special în contextul pregătirii Jocurilor Olimpice de la Soci (Rusia).

56 Deși este adevărat că această parte a primei motivări nu precizează care sunt factorii de decizie vizați și nu citează decât exemplul contractelor privind Jocurile Olimpice, referirea explicită la președintele Putin și exemplul menționat mai sus permit să se considere că Consiliul a furnizat suficiente precizări.

57 Având în vedere că lectura primei motivări a permis reclamantului să înțeleagă motivele pentru care numele său fusese înscris pe listele în cauză și că Tribunalul este în măsură să își exercite controlul cu privire la temeinicia acestei motivări, trebuie să se concluzioneze că Consiliul și-a îndeplinit obligația prevăzută la articolul 296 TFUE.

58 Problema dacă motivarea amintită este întemeiată nu ține de aprecierea prezentului motiv, ci de cea a celui de al doilea motiv. În această privință, trebuie amintit că obligația de motivare a unui act constituie o normă fundamentală de procedură, care trebuie distinsă de problema temeiniciei motivării, aceasta din urmă ținând de legalitatea pe fond a actului în litigiu. Astfel, motivarea unui act constă în exprimarea formală a motivelor pe care se întemeiază acest act. Dacă motivele menționate conțin erori, acestea din urmă afectează legalitatea pe fond a actului, dar nu motivarea acestuia, care poate fi suficientă chiar dacă cuprinde motive eronate (a se vedea Hotărârea din 5 noiembrie 2014, Mayaleh/Consiliul, T-307/12 și T-408/13, EU:T:2014:926, punctul 96 și jurisprudența citată).

59 În consecință, este necesar să se respingă primul motiv în ceea ce privește actele din iulie 2014.

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe erori vădite de apreciere

60 Reclamantul arată că Consiliul a săvârșit erori vădite de apreciere prin faptul că a considerat că exista o bază factuală suficientă pentru a justifica înscrierea numelui său pe listele în cauză în aplicarea primului și a celui de al doilea criteriu relevant. În acest context, reclamantul amintește că cel căruia îi revine sarcina probei este Consiliul și că acesta nu se poate întemeia pe supoziții.

61 În ceea ce privește primul criteriu relevant, reclamantul susține că Consiliul nu a stabilit înainte de adoptarea actelor din iulie 2014 că el era acționar, chiar acționarul majoritar, al Giprotransmost. În consecință, acest criteriu nu i-ar fi aplicabil.

62 În ceea ce privește al doilea criteriu relevant, reclamantul pretinde că nu s-a dovedit în niciun mod că ar fi asociat factorilor de decizie ruși responsabili de situația din Ucraina și de anexarea Crimeei și a Sevastopolului, care, în plus, nu ar fi ei înșiși vizați de măsurile restrictive în cauză. Referirile făcute de Consiliu la relațiile reclamantului cu președintele Putin, la averea sa și la contractele de achiziții publice care i-ar fi fost atribuite nu ar fi pertinente, având în vedere că nu s-ar fi stabilit că aceste circumstanțe prezintă o legătură cu evenimentele aflate la originea adoptării acestor măsuri restrictive.

63 Mai precis, reclamantul subliniază că contractele la care se referă actele din iulie 2014, în special cele referitoare la pregătirea Jocurilor Olimpice de la Soci, au fost încheiate cu mai mulți ani înainte ca aceste evenimente să se producă, astfel încât ar fi fost imposibil pentru întreprinderile cărora le-au fost atribuite aceste contracte și pentru acționarii lor să prevadă că prin încheierea acestora riscau să li se impună măsuri restrictive ca reacție la o situație lipsită de orice legătură cu contractele menționate. Un astfel de rezultat ar fi incompatibil în special cu principiul securității juridice.

64 Consiliul răspunde că prima motivare se bazează pe informații din surse publice de care dispunea deja la momentul adoptării actelor din iulie 2014.

65 În ceea ce privește primul criteriu relevant, Consiliul arată că surse publice permit să se stabilească faptul că, deși reclamantul nu este un acționar direct al Giprotransmost, o controlează prin intermediul societății OAO Volgomost, al cărei proprietar efectiv ar fi. Având în vedere informațiile care decurg din aceste surse publice, reclamantul nu s-ar putea limita să nege statutul său de proprietar efectiv al Volgomost.

66 În ceea ce privește al doilea criteriu relevant, Consiliul arată că acesta nu necesită ca persoane desemnate să obțină personal beneficii de pe urma situației din Ucraina și a anexării Crimeei sau a Sevastopolului. Ar fi suficient, astfel, ca acestea să obțină beneficii de pe urma acțiunilor factorilor de decizie responsabili de aceste evenimente. Potrivit Consiliului, în caz contrar, cel de al doilea criteriu s-ar confunda cu primul.

67 Pe de altă parte, situația politică și economică ce prevalează în Rusia ar permite să se considere că succesul economic al reclamantului, datorat în special obținerii a numeroase contracte de achiziții publice de care nu neagă că a beneficiat, demonstrează că acesta obține beneficii de pe urma regimului și a factorilor de decizie responsabili de situația din Ucraina și de anexarea Crimeei și a Sevastopolului. Acești factori de decizie i-ar include în mod evident pe președintele Putin, pe care reclamantul nu ar nega că îl cunoaște de mult timp, și pe alți înalți funcționari ruși. În această privință, faptul că președintele Putin și acești înalți funcționari nu sunt vizați ei înșiși de măsuri restrictive nu ar afecta temeinicia adoptării unor asemenea măsuri în privința reclamantului.

68 În ceea ce privește argumentul reclamantului referitor la lipsa de securitate juridică, Consiliul susține că este vorba despre o problemă lipsită de pertinență. Elementul decisiv ar fi acela că atribuirea contractelor menționate în actele din iulie 2014, care ar fi fost foarte lucrative pentru reclamant, nu ar fi putut avea loc fără acordul unor înalți funcționari ai guvernului rus. Or, aceștia ar fi responsabili de

situația din Ucraina și de anexarea Crimeei și a Sevastopolului, fie în temeiul răspunderii lor generale, fie în temeiul unor decizii specifice pe care le-au luat în acest context. Nu ar fi necesară nicio legătură temporală între beneficiile obținute de reclamant și aceste evenimente.

69 Pe de altă parte, contractul de achiziții publice care a fost atribuit Giprotransmost ar reprezenta de asemenea un alt exemplu de contracte pe care s-a bazat Consiliul atunci când a aplicat reclamantului al doilea criteriu relevant.

70 Trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței, în ceea ce privește normele generale care definesc condițiile de aplicare a măsurilor restrictive, Consiliul dispune de o largă putere de apreciere în privința elementelor care trebuie luate în considerare în vederea adoptării unor sancțiuni economice și financiare pe baza articolului 215 TFUE, în conformitate cu o decizie adoptată în temeiul capitolului 2 din titlul V din Tratatul UE, în special al articolului 29 TUE. Întrucât instanța Uniunii nu poate substitui aprecierea Consiliului cu propria apreciere asupra probelor, a faptelor și a circumstanțelor care justifică adoptarea unor asemenea măsuri, controlul exercitat de instanța menționată trebuie să se limiteze la verificarea respectării normelor de procedură și de motivare, a exactității materiale a situației de fapt, precum și a absenței unei erori vădite în aprecierea faptelor și a unui abuz de putere. Acest control restrâns se aplică în special în privința aprecierii considerațiilor de oportunitate pe care se bazează astfel de măsuri (a se vedea Hotărârea din 5 noiembrie 2014, Mayaleh/Consiliul, T-307/12 și T-408/13, EU:T:2014:926, punctul 127 și jurisprudența citată).

71 Totuși, deși Consiliul dispune, așadar, de o largă putere de apreciere în privința criteriilor generale care trebuie luate în considerare în vederea adoptării de măsuri restrictive, efectivitatea controlului jurisdicțional garantat la articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene impune ca, în cadrul controlului legalității motivelor pe care se întemeiază decizia de includere sau de menținere a numelui unei anumite persoane pe o listă de persoane care fac obiectul unor măsuri restrictive, instanța Uniunii să se asigure că această decizie, care are o aplicabilitate individuală pentru persoana în cauză, se întemeiază pe o bază factuală suficient de solidă. Aceasta presupune verificarea faptelor invocate în expunerea de motive pe care se bazează decizia menționată, astfel încât controlul jurisdicțional să nu se limiteze la aprecierea verosimilității abstracte a motivelor invocate, ci să privească aspectul dacă respectivele motive sau cel puțin unul dintre ele, considerat suficient în sine pentru a susține aceeași decizie, sunt fundamentate în mod suficient de precis și de concret (Hotărârea din 21 aprilie 2015, Anbouba/Consiliul, C-605/13 P, EU:C:2015:248, punctele 41 și 45, și Hotărârea din 26 octombrie 2015, Portnov/Consiliul, T-290/14, EU:T:2015:806, punctul 38).

72 Autoritatea competentă a Uniunii este cea care are sarcina să demonstreze, în caz de contestare, temeinicia motivelor reținute împotriva persoanei vizate, aceasta din urmă neavând obligația să facă dovada negativă a netemeiniciei motivelor menționate (Hotărârea din 18 iulie 2013, Comisia și alții/Kadi, C-584/10 P, C-593/10 P și C-595/10 P, EU:C:2013:518, punctul 121, și Hotărârea din 5 noiembrie 2014, Mayaleh/Consiliul, T-307/12 și T-408/13, EU:T:2014:926, punctul 128).

73 În speță, numele reclamantului a fost înscris pe listele în cauză în aplicarea primului și a celui de al doilea criteriu relevant.

– Cu privire la aplicarea în privința reclamantului a primului criteriu relevant

74 În ceea ce privește primul criteriu relevant, trebuie observat că acesta presupune că este stabilită existența unei legături, directe sau indirecte, între activitățile sau acțiunile persoanei sau entității vizate și situația din Ucraina aflată la originea adoptării măsurilor restrictive în cauză. Altfel spus, aceste persoane sau aceste entități trebuie, prin comportamentul lor, să se fi făcut responsabile de acțiuni sau de politici care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei.

75 Motivul reținut în privința reclamantului care se raportează la primul criteriu relevant a vizat faptul că acesta a fost considerat ca fiind un acționar important sau chiar acționarul majoritar al Giprotransmost, căreia i s-a atribuit întocmirea unui studiu de fezabilitate pentru construcția unui pod între Rusia și Crimeea. Potrivit Consiliului, însăși atribuirea acestui contract permite să se concluzioneze că reclamantul susține sau pune în aplicare acțiuni sau politici care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei ori stabilitatea sau securitatea din Ucraina.

76 În ceea ce îl privește, reclamantul contestă că ar fi un acționar, *a fortiori* acționarul majoritar, al Giprotransmost, cu care nu ar avea nicio legătură.

77 Trebuie să se observe că Consiliul nici măcar nu încearcă să demonstreze că dispunea de dovezi care permiteau să se stabilească faptul că reclamantul era el însuși acționar sau chiar acționarul majoritar al Giprotransmost, astfel cum s-a indicat în prima motivare.

78 Pe de altă parte, ca urmare a unor contestări din partea reclamantului, cuprinse în scrisorile sale menționate la punctul 12 de mai sus, referitoare la calitatea acestuia de acționar al Giprotransmost, Consiliul a reținut o explicație diferită, care constă în susținerea că reclamantul controlează respectiva societate prin intermediul societății sale mamă, Volgomost, al cărei „proprietar efectiv” era considerat, astfel cum ar rezulta dintr-un articol de presă citat de Consiliu și care are următorul cuprins:

„Potrivit raportului Interfax, acționarul majoritar al OAO Giprotransmost este OOO MIK, care este deținută în totalitate de OAO Volgomost. OAO Volgomost este ea însăși deținută în proporție majoritară de cinci societăți cipriote: Tevaryso Trading Limited (19,91 %), Eltores Investments Ltd (19,91 %), Chrysanthemum Services Limited (19,69 %), Sormenia Investments Ltd (19,63 %) și E.C.C.P. Investments Limited (14,57 %). Întreprinzătorul, Arkady Rotenberg, a fost citat în presă ca fiind proprietarul efectiv al Volgomost. Potrivit informațiilor ziarului *Kommersant*, acesta este proprietarul efectiv al Volgomost.”

79 În primul rând, trebuie observat că acest articol se limitează să facă referire la alte articole, în raport cu care nu se furnizează nicio precizare, din care ar rezulta că reclamantul este proprietarul efectiv al Volgomost.

80 Or, o astfel de probă indirectă nu poate fi suficientă pentru a considera că Consiliul și-a îndeplinit sarcina probei care îi revine conform jurisprudenței (a se vedea punctul 72 de mai sus).

81 În al doilea rând, trebuie amintit că Consiliul, în scrisoarea din 19 decembrie 2014 menționată la punctul 14 de mai sus, a afirmat că dorește să modifice partea primei motivări referitoare la Giprotransmost, în următorii termeni:

„[Reclamantul] este proprietarul efectiv al societății Volgomost, care, la rândul său, controlează societatea Giprotransmost prin intermediul societății «MIK». Societății Giprotransmost i-a fost atribuit un contract de achiziții publice de către o societate de stat rusă pentru a întocmi studiul de fezabilitate pentru construcția unui pod între Rusia și Republica Autonomă Crimeea, ilegal anexată, consolidând astfel integrarea acesteia în Federația Rusă care, la rândul său, subminează în continuare integritatea teritorială a Ucrainei”

82 Reclamantul, în scrisoarea din 14 ianuarie 2015 menționată la punctul 15 de mai sus, a contestat că această modificare a fost corectă și susținută prin suficiente probe. Acesta a arătat că nu avea nicio legătură cu Volgomost și că articolele de presă pe care se întemeia Consiliul nu reflectau decât zvonuri cu privire la acest subiect.

83 Față de aceste obiecții, Consiliul, în scrisoarea din 13 februarie 2015 menționată la punctul 16 de mai sus, a reținut o nouă motivare, care nu se referă la rolul reclamantului în cadrul Volgomost sau al Giprotransmost, ci la o altă societate, și anume Stroigazmontaj. Această motivare este cea care a fost reținută în final începând cu actele din martie 2015 (a se vedea punctul 18 de mai sus).

84 În aceste împrejurări, însuși comportamentul Consiliului confirmă că la momentul adoptării actelor din iulie 2014 nu dispunea de probe suficiente cu privire la faptul că reclamantul controla Giprotransmost. În această privință, trebuie, desigur, să se observe că, așa cum a atras atenția Consiliul în ședință, prima și a doua motivare nu sunt în contradicție una cu cealaltă, deși se referă la două societăți diferite. Astfel, Giprotransmost a fost însărcinată cu întocmirea unui studiu de fezabilitate privind construcția podului în cauză, iar Stroigazmontaj a fost însărcinată cu construirea acestuia. Trebuie să se constate însă că această remarcă a Consiliului nu permite în niciun mod să se demonstreze că reclamantul controla Giprotransmost.

85 Această concluzie nu poate fi repusă în discuție prin argumentul pe care Consiliul îl deduce din faptul că în cererea introductivă aferentă cauzei T-717/14 (a se vedea punctul 29 de mai sus) reclamantul nu ar fi contestat veracitatea rolului său în cadrul Giprotransmost, așa cum se indică în actele din iulie 2014, ci s-ar fi limitat să invoce lipsa de relevanță a acestui rol. Astfel, fără a fi necesară pronunțarea cu privire la conținutul exact al afirmațiilor reclamantului cuprinse în cererea introductivă menționată, care nu face parte din dosarul prezentei cauze, este evident că Consiliul nu dispunea de acest document atunci când a adoptat actele din iulie 2014.

86 În consecință, trebuie să fie primite argumentele reclamantului care urmăresc să conteste temeinicia motivării reținute în privința sa în actele din iulie 2014 în ceea ce privește primul criteriu relevant.

– Cu privire la aplicarea în privința reclamantului a celui de al doilea criteriu relevant

87 În ceea ce privește al doilea criteriu relevant, trebuie observat că acesta nu impune ca persoanele sau entitățile vizate să obțină personal beneficii de pe urma anexării Crimeei sau a destabilizării estului Ucrainei. Este suficient, astfel cum arată Consiliul, ca acestea să obțină beneficii de pe urma unuia dintre „factorii de decizie ruși” responsabili de respectivele evenimente, fără a fi necesar să se stabilească o legătură între avantajele de care beneficiază persoanele desemnate și anexarea Crimeei sau destabilizarea estului Ucrainei.

88 Astfel, dacă ar fi necesar, pentru ca acest criteriu să se aplice, să se demonstreze existența unei asemenea legături, acesta și-ar pierde orice interes în raport cu primul criteriu relevant, care impune o legătură între acțiunile săvârșite de persoanele desemnate și situația care s-a produs în Ucraina.

89 În speță, Consiliul a considerat însă în mod greșit că îi putea aplica reclamantului al doilea criteriu relevant.

90 În această privință, în primul rând, trebuie să se observe că lectura primei motivări permite identificarea numai a președintelui Putin ca factor de decizie rus de pe urma căruia se consideră că reclamantul obține beneficii. Referirea la „factori de decizie ruși”, fără alte precizări, este o afirmație prea vagă, care nu este suficientă pentru a justifica înscrierea reclamantului pe listele în cauză (a se vedea prin analogie Hotărârea din 12 martie 2014, Al Assad/Consiliul, T-202/12, EU:T:2014:113, punctul 95).

91 În al doilea rând, contrar celor susținute de Consiliu, este necesar, pentru ca al doilea criteriu relevant să poată fi aplicat, ca factorii de decizie ruși aflați la originea avantajelor de care beneficiază persoanele vizate să fi inițiat deja cel puțin pregătirea în vederea anexării Crimeei și a destabilizării estului Ucrainei. Atunci când această condiție este îndeplinită trebuie să se considere că beneficiarii

avantajelor menționate nu pot ignora implicarea respectivilor factori de decizie în această pregătire și se pot aștepta ca resursele lor, obținute cel puțin în parte datorită avantajelor menționate, să fie vizate de măsuri restrictive în scopul de a-i împiedica să acorde sprijin factorilor de decizie în cauză.

92 În schimb, dacă cel de al doilea criteriu relevant ar putea să se aplice chiar și în cazul în care condiția sus-menționată nu ar fi îndeplinită, s-ar aduce atingere principiului securității juridice, astfel cum arată reclamantul. Cu privire la acest aspect, trebuie remarcat că măsurile restrictive în cauză constituie o reacție față de politicile și activitățile autorităților care vizează în mod specific Ucraina, iar nu față de conduita acestor autorități în general. Or, politicile și activitățile menționate au fost puse în aplicare începând cu sfârșitul lunii februarie 2014.

93 În speță, Consiliul admite că contractele cu statul rus sau cu întreprinderi de stat ruse de care ar fi beneficiat reclamantul, potrivit articolelor de presă invocate de Consiliu, privesc o perioadă anterioară celei în care factori de decizie ruși, în special președintele Putin, au început să amenințe Ucraina. Aceste contracte vizează în special pregătirea Jocurilor Olimpice de la Soci, care au avut loc în iarna anului 2014.

94 Presupunând că se poate considera că situația din Rusia este de asemenea natură încât activități economice de amploarea celor desfășurate de reclamant nu sunt posibile fără avalul președintelui acestei țări, astfel cum este situația, potrivit jurisprudenței, în Belarus (Hotărârea din 12 mai 2015, Ternavsky/Consiliul, T-163/12, nepublicată, EU:T:2015:271, punctul 121), Consiliul nu a dovedit în speță că reclamantul a fost favorizat de președintele Putin în momentul în care acesta a inițiat acțiunile care vizau Ucraina față de care măsurile restrictive în cauză intenționează să răspundă. În această privință, trebuie precizat că, după cum rezultă din cuprinsul punctelor 74-85 de mai sus în ceea ce privește primul criteriu relevant, Consiliul nu a dovedit existența unei legături între reclamant și Giprotransmost, astfel încât, contrar a ceea ce pretinde, nu se poate prevala de contractul atribuit acestei societăți ca exemplu de beneficii obținute de reclamant.

95 În aceste împrejurări, prezentul motiv trebuie primit în ceea ce privește actele din iulie 2014 și acestea trebuie anulate, fără a fi necesar să se examineze nici celelalte argumente pe care reclamantul le-a invocat în acest context, nici celelalte motive ale sale.

Cu privire la cererile de anulare a celorlalte acte atacate

96 Prin înscrisurile depuse la grefa Tribunalului la 26 mai și la 2 noiembrie 2015, precum și la 24 martie 2016, reclamantul a solicitat posibilitatea de a adapta cererea introductivă astfel încât aceasta să vizeze și anularea celelalte acte atacate în măsura în care acestea îl privesc.

97 Atunci când a adaptat cererea introductivă pentru a viza și actele din martie 2015, reclamantul a menținut cele cinci motive pe care le invocase împotriva actelor din iulie 2014, aducând în același timp argumente suplimentare care se refereau în special la faptul că Consiliul reținuse între timp motive în parte diferite în privința sa.

98 Întrucât actele din septembrie 2015 și din martie 2016 nu au făcut decât să proroge aplicarea măsurilor restrictive în cauză, fără a modifica a doua motivare în privința reclamantului, în cadrul celei de a doua și al celei de a treia cereri de adaptare a cererii introductive acesta nu a invocat argumente noi, ci s-a limitat să le mențină pe cele invocate anterior.

99 Consiliul nu se opune admisibilității acestor cereri ca atare, dar susține că anumite motive sau argumente invocate în cererea introductivă împotriva actelor din iulie 2014 nu sunt transpozabile în privința celorlalte acte atacate.

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe încălcarea obligației de motivare

100 Reclamantul arată că celelalte acte atacate, ca și actele din iulie 2014, încalcă obligația de motivare în ceea ce îl privește. În special, nu ar fi posibil ca el să înțeleagă care sunt criteriile pe care Consiliul le-a aplicat pentru a justifica menținerea sa pe listele în cauză și nici în ce mod ar fi fost favorizat și de către cine.

101 Consiliul contestă argumentele reclamantului.

102 Cea de a doua motivare reținută de Consiliu în ceea ce privește reclamantul a fost reprodusă la punctul 18 de mai sus.

103 Trebuie să se observe că primele trei paragrafe ale acesteia corespund în esență primelor două paragrafe ale primei motivări, astfel încât considerațiile prezentate la punctele 55-57 de mai sus sunt aplicabile prin analogie în vederea respingerii argumentelor reclamantului referitoare la aceste paragrafe.

104 Al patrulea și al cincilea paragraf ale celei de a doua motivări identifică, la rândul lor, elemente mai specifice și mai concrete în legătură cu funcțiile exercitate de reclamant în cadrul societății Stroigazmontaj și al editurii Prosvescenie.

105 Fără a prejudeca temeinicia acestor ultime două paragrafe, trebuie arătat că definesc cu precizie rolul reclamantului în calitate de proprietar al Stroigazmontaj și de președinte al consiliului de administrație al Prosvescenie. În plus, pentru fiecare dintre societățile menționate se arată că desfășoară activități care pot fi cu ușurință asociate primului criteriu relevant.

106 În ceea ce privește Stroigazmontaj, este vorba despre faptul că aceasta a obținut un contract de achiziții publice în vederea construirii unui pod între Rusia și Republica Autonomă Crimeea, consolidând astfel integrarea acesteia în Federația Rusă.

107 În privința Prosvescenie, este vorba despre punerea în aplicare a proiectului „Copiilor din Rusia: Adresa – Crimeea”, o campanie de relații publice care a fost concepută pentru a-i convinge pe copiii din Crimeea că sunt în prezent cetățeni ruși care trăiesc în Rusia, și care, prin urmare, sprijină politica guvernului rus de integrare a Crimeei în Rusia.

108 O asemenea motivare permite să se înțeleagă că, având în vedere rolul său în fiecare dintre aceste societăți, reclamantului îi revine răspunderea pentru acțiunile acestora, care sunt considerate de Consiliu ca ținând de acțiunile vizate de primul criteriu relevant, și anume cele care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei ori stabilitatea sau securitatea în Ucraina.

109 În aceste împrejurări, lectura motivării celorlalte acte atacate a permis reclamantului să înțeleagă că numele său a fost menținut pe listele în cauză în considerarea funcțiilor lui în cadrul societăților menționate mai sus și a activităților acestora, concluzie confirmată de faptul că, în cadrul celui de al doilea motiv, acesta contestă tocmai temeinicia raționamentului urmat de Consiliu în această privință. Pe de altă parte, având în vedere că motivele alegerii Consiliului au fost indicate în mod clar în actele atacate, Tribunalul este în măsură să evalueze temeinicia acestora.

110 În temeiul jurisprudenței amintite la punctul 58 de mai sus, este necesar să se concluzioneze că motivarea celorlalte acte atacate este suficientă și că temeinicia acesteia trebuie să fie evaluată în cadrul examinării celui de al doilea motiv.

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe erori vădite de apreciere

111 În ceea ce privește partea celei de a doua motivări care în esență era inclusă deja în prima, reclamantul invocă argumente care corespund celor invocate în cererea introductivă și în replica referitoare la actele din iulie 2014 (a se vedea punctul 63 de mai sus), precizând în același timp că societățile sale nu au beneficiat de niciun favoritism și contestând posibilitatea Consiliului de a recurge la o prezumție potrivit căreia un om de afaceri de succes din Rusia poate doar pentru acest simplu fapt să fie considerat ca obținând beneficii de pe urma acțiunilor factorilor de decizie ruși responsabili de anexarea Crimeei sau de destabilizarea estului Ucrainei.

112 În ceea ce privește al patrulea paragraf al celei de a doua motivări, reclamantul arată că deținerea Stroigazmontaj nu presupune că este responsabil de acțiuni care periclitează integritatea teritorială a Ucrainei sau că acordă sprijin pentru asemenea acțiuni, având în vedere că proiectul, atribuit acestei societăți, de construcție a unui pod între Rusia și Crimeea era preconizat cu mult înainte de anexarea acesteia și nu a fost decis de aceleași persoane care erau responsabile de această anexare.

113 Cu privire la rolul său în cadrul editurii Prosvescenie, vizat în al cincilea paragraf al celei de a doua motivări, reclamantul contestă că activitățile acestei edituri ar fi legate de integrarea Crimeei în Rusia și afirmă că nu poate fi considerat responsabil pentru conținutul publicației citate de Consiliu, având în vedere în special miile de publicații asigurate de respectiva editură.

114 Consiliul contestă argumentele reclamantului.

115 Cu titlu introductiv, este necesar să se arate că, în ceea ce privește primele trei paragrafe ale celei de a doua motivări, sunt aplicabile considerațiile prezentate la punctele 87-94 de mai sus, astfel încât trebuie să se concluzioneze că Consiliul a săvârșit o eroare vădită de apreciere prin faptul că a decis că numele reclamantului putea fi menținut pe listele în cauză pe baza motivelor prezentate în paragrafele menționate, în temeiul celui de al doilea criteriu relevant.

116 Trebuie însă amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, având în vedere natura preventivă a măsurilor restrictive în cauză, dacă, în cadrul controlului de legalitate al deciziei atacate, instanța Uniunii consideră că cel puțin unul dintre motivele reținute de Consiliu în privința unei persoane vizate de aceste măsuri este suficient de precis și de concret, este fundamentat și constituie în sine o bază suficientă pentru a justifica adoptarea sau menținerea acestora, împrejurarea că alte asemenea motive nu ar prezenta aceste caracteristici nu poate justifica anularea actelor care cuprind aceste măsuri (a se vedea în acest sens, prin analogie, Hotărârea din 12 mai 2015, Ternavsky/Consiliul, T-163/12, nepublicată, EU:T:2015:271, punctul 124 și jurisprudența citată).

117 În consecință, trebuie să se verifice dacă al patrulea sau al cincilea paragraf ale celei de a doua motivări se bazează pe elemente de probă suficiente și permit, așadar, să se justifice, în temeiul primului sau al celui de al doilea criteriu relevant, menținerea numelui reclamantului pe listele în cauză.

118 Trebuie amintit că al patrulea paragraf al celei de a doua motivări are următorul cuprins:

„[Reclamantul] [e]ste totodată proprietarul societății Stroigazmontaj căreia i-a fost atribuit un contract public pentru construcția unui pod între Rusia și Republica Autonomă Crimeea, ilegal anexată, consolidând astfel integrarea acesteia în Federația Rusă care, la rândul său, subminează în continuare integritatea teritorială a Ucrainei.”

119 Astfel cum subliniază Consiliul, reclamantul nu contestă exactitatea elementelor de fapt menționate în acest paragraf. Acesta nu neagă nici că este proprietarul Stroigazmontaj, nici că acestei societăți i s-a atribuit un contract de achiziții publice pentru construcția unui pod între Rusia și Crimeea. În orice caz, probele prezentate de Consiliu, care sunt anterioare adoptării actelor din martie 2015, susțin aceste constatări.

120 În schimb, reclamantul contestă concluzia care figurează în al patrulea paragraf al celei de a doua motivări, potrivit căreia construcția podului în cauză consolidează integrarea Crimeei în Federația Rusă, subminând astfel în continuare integritatea teritorială a Ucrainei.

121 În această privință, trebuie să se observe că, după cum atrage atenția Consiliul, în prezent este imposibil să se ajungă în Crimeea direct din Rusia pe cale terestră, iar podul va permite acest acces direct și va facilita astfel schimburile dintre Rusia și Crimeea nu numai în domeniul bunurilor și serviciilor, ci și din punct de vedere militar. În consecință, Consiliul putea să considere în mod întemeiat că, având în vedere evoluția politică și militară în regiune, care a fost marcată de acțiunile Rusiei care au condus la organizarea unui pretins referendum cu privire la statutul Crimeei, apoi la recunoașterea de către Rusia a rezultatelor acestui referendum și la anexarea ilegală a Crimeei, construcția podului în cauză ar consolida integrarea Crimeei în Rusia, subminând în continuare integritatea teritorială a Ucrainei.

122 Contextul care decurge din aceste acțiuni întreprinse de Rusia constituie o schimbare majoră care conferă construcției podului în cauză implicații complet noi. Astfel, este lipsit de orice relevanță argumentul reclamantului potrivit căruia construcția podului între Rusia și Crimeea fusese preconizată anterior.

123 În consecință, cel de al patrulea paragraf al celei de a doua motivări constituie o aplicare corectă a primului criteriu relevant în privința reclamantului.

124 Deși, în temeiul jurisprudenței amintite la punctul 116 de mai sus, temeinicia unuia dintre motivele reținute de Consiliu este suficientă pentru a justifica menținerea reclamantului pe listele în cauză, trebuie analizate, cu titlu suplimentar, și argumentele acestuia din urmă referitoare la motivul enunțat în al cincilea paragraf al celei de a doua motivări.

125 Acest paragraf are următorul cuprins:

„[Reclamantul] [e]ste președintele consiliului de administrație al editurii Prosvescenie, care a pus în aplicare în special proiectul «Copiilor din Rusia: Adresa – Crimeea», o campanie de relații publice care a fost concepută pentru a-i convinge pe copiii din Crimeea că sunt în prezent cetățeni ruși care trăiesc în Rusia și, prin urmare, sprijină politica guvernului rus de integrare a Crimeei în Rusia.”

126 Reclamantul nu contestă că este președintele acestei edituri, dar arată, pe de o parte, că activitățile acesteia nu conduc la concluzia că susține integrarea Crimeei în Rusia și, pe de altă parte, că nu a jucat niciun rol în această privință.

127 Or, în primul rând, este necesar să se observe că, astfel cum atrage atenția în mod întemeiat Consiliul, existența acestui proiect și amploarea sa importantă, care a cuprins producerea a peste 2,5 milioane de cărți, sunt demonstrate de mai multe documente din surse publice, care provin în special de pe site-ul internet al Consiliului public al Ministerului Educației și Științelor al pretinsului guvern al Crimeei și chiar de pe site-ul internet al Prosvescenie, precum și de o declarație a societății de relații publice AGT Communications, care a participat la campania în cauză. În această privință trebuie arătat că Consiliul dispunea de aceste documente înainte de a adopta actele din martie 2015, astfel cum rezultă din scrisoarea din 19 decembrie 2014 (a se vedea punctul 14 de mai sus).

128 Proiectul în cauză, după cum demonstrează însuși titlul său („Copiilor din Rusia: Adresa – Crimeea”), constă într-o campanie de relații publice care este concepută pentru a-i convinge pe copiii din Crimeea că sunt cetățeni ruși care trăiesc în Rusia. Aceasta sprijină, prin urmare, politica guvernului rus de integrare a Crimeei în Rusia.

129 În special, rezultă din documentele prezentate de Consiliu că, potrivit Ministerului Educației și Științelor sus-menționat, proiectul în cauză a fost instituit „ca urmare a unor ordine ale președintelui Rusiei” și „în cadrul alinierii Crimeei și a Sevastopolului la normele școlare ruse”. De asemenea, Consiliul s-a întemeiat pe un document al societății de relații publice AGT Communications, care a participat la campania în cauză, din care rezultă că manualele produse de Prosvescenie fuseseră furnizate „în cadrul alinierii sistemului școlar din Crimeea la normele ruse” și că campania cuprindea „concursuri de desene ale copiilor cu tema «Trăim în Rusia»”.

130 Prin urmare, primul argument al reclamantului trebuie respins.

131 În al doilea rând, trebuie să se observe că reclamantul, în calitate de președinte al consiliului de administrație al Prosvescenie, nu putea în mod rezonabil să ignore linia editorială a publicațiilor editurii pe care o conducea. În această privință trebuie arătat că puterea de influență și răspunderea care se presupune că rezultă dintr-o asemenea funcție implică în mod necesar o participare a reclamantului la campania dusă de această societate (a se vedea în acest sens și prin analogie Hotărârea din 15 noiembrie 2012, Consiliul/Bamba, C-417/11 P, EU:C:2012:718, punctele 58 și 59). Astfel, pe această bază, Consiliul putea în mod întemeiat să considere că reclamantul îndeplinea primul criteriu relevant.

132 Prin urmare, și al doilea argument al reclamantului trebuie respins.

133 În consecință, al cincilea paragraf al celei de a doua motivări constituie de asemenea o aplicare corectă a primului criteriu relevant în situația reclamantului.

134 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se constate că al doilea motiv nu este întemeiat în ceea ce privește al patrulea și al cincilea paragraf ale celei de a doua motivări, însă este întemeiat în ceea ce privește primele trei paragrafe. În aceste împrejurări, conform jurisprudenței amintite la punctul 116 de mai sus, prezentul motiv nu îi permite reclamantului să obțină anularea celorlalte acte atacate.

Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe încălcarea principiului protecției datelor

135 Reclamantul arată în esență că publicarea de către Consiliu a unor afirmații nedetaliate, nefondate și inexacte, care pot cauza prejudicii grave reputației sale, care ar indica implicarea sa în cauze de corupție și de activități infracționale grave, încalcă principiile în materie de protecție a datelor cu caracter personal, astfel cum au fost consacrate în special în Regulamentul nr. 45/2001. Acesta precizează că noile motive reținute în privința sa implică o conduită infracțională din partea sa, deși Consiliul nu a utilizat termenii „corupție” sau „infracțiune”.

136 Consiliul, în plus față de contestarea argumentelor reclamantului cu privire la fond, adaugă că datele pretins inexacte referitoare la participarea reclamantului în cadrul societății Giprotransmost au fost eliminate prin adoptarea actelor din martie 2015. Întrucât reclamantul nu a explicat în ce mod argumentul său referitor la această societate ar fi transpozabil noilor motive, acest motiv ar fi inadmisibil.

137 În primul rând, se impune admiterea cauzei de inadmisibilitate invocate de Consiliu.

138 Astfel, reclamantul nu explică în ce mod argumentul său referitor la Giprotransmost este aplicabil celorlalte acte atacate, care nu menționează această societate. În consecință, condițiile prevăzute la articolul 76 litera (d) din Regulamentul de procedură, care coincid în esență cu cele care rezultă din articolul 44 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul de procedură al Tribunalului din 2 mai 1991, nu sunt îndeplinite.

139 În această privință, trebuie amintit că, în temeiul acestor dispoziții, sub sancțiunea inadmisibilității, motivele și argumentele invocate în susținerea unei cereri de adaptare a cererii introductive trebuie prezentate în cadrul acesteia în mod suficient de clar și precis pentru a permite pârâtului să își pregătească apărarea, iar Tribunalului să se pronunțe asupra cererii (a se vedea în acest sens și prin analogie Hotărârea din 13 iunie 2013, Versalis/Comisia, C-511/11 P, EU:C:2013:386, punctul 115, și Hotărârea din 13 septembrie 2013, Anbouba/Consiliul, T-592/11, nepublicată, EU:T:2013:427, punctul 72).

140 În al doilea rând și în orice caz, acest motiv este inoperant. Astfel, presupunând că Consiliul a prelucrat date cu caracter personal referitoare la participarea reclamantului în cadrul Giprotransmost într-un mod neconform cu Regulamentul nr. 45/2001, această împrejurare nu poate conduce la anularea celorlalte acte atacate. În schimb, dacă ar reuși să dovedească existența unei astfel de prelucrări, reclamantul s-ar putea prevala de încălcarea regulamentului menționat în cadrul unei acțiuni în despăgubire.

Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe încălcarea dreptului la apărare și a dreptului la protecție jurisdicțională efectivă

141 Reclamantul reproșează Consiliului că nu i-a acordat accesul la probele pe care avea intenția să se bazeze pentru a menține înscrierea numelui său pe listele în cauză și că nu l-a ascultat în prealabil în această privință. El adaugă că afirmațiile Consiliului referitoare la faptul că societățile sale ar fi fost favorizate și li s-ar fi atribuit contracte lucrative fără o procedură de cerere de ofertă nu au apărut decât pe parcursul procesului.

142 Consiliul contestă argumentele reclamantului.

143 Trebuie amintit că dreptul fundamental la respectarea dreptului la apărare în cursul unei proceduri care precedă adoptarea unei măsuri restrictive este expres consacrat la articolul 41 alineatul (2) litera (a) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, căreia articolul 6 alineatul (1) TUE îi recunoaște aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor (a se vedea Hotărârea din 5 noiembrie 2014, Mayaleh/Consiliul, T-307/12 și T-408/13, EU:T:2014:926, punctul 102 și jurisprudența citată).

144 Trebuie arătat de asemenea că, potrivit unei jurisprudențe constante, principiul protecției jurisdicționale efective constituie un principiu general al dreptului Uniunii care decurge din tradițiile constituționale comune statelor membre și care a fost consacrat la articolele 6 și 13 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, acest principiu fiind de altfel reafirmat la articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale (a se vedea Hotărârea din 5 noiembrie 2014, Mayaleh/Consiliul, T-307/12 și T-408/13, EU:T:2014:926, punctul 103 și jurisprudența citată).

145 În plus, potrivit unei jurisprudențe constante, eficacitatea controlului jurisdicțional, care trebuie să poată viza în special legalitatea motivelor pe care s-a întemeiat o autoritate a Uniunii pentru a înscrie numele unei persoane sau al unei entități pe listele destinatarilor măsurilor restrictive adoptate de autoritatea menționată, presupune că aceasta din urmă este obligată să comunice motivele respective persoanei sau entității vizate, în cea mai mare măsură posibilă, fie în momentul în care este decisă această înscriere, fie, cel puțin, cât mai repede posibil după înscriere, pentru a permite destinatarelor menționate exercitarea în termen a dreptului lor la o cale de atac (a se vedea Hotărârea din 5 noiembrie 2014, Mayaleh/Consiliul, T-307/12 și T-408/13, EU:T:2014:926, punctul 104 și jurisprudența citată).

146 Respectarea acestei obligații de a comunica motivele menționate este astfel necesară atât pentru a permite destinatarilor măsurilor respective să își apere drepturile în cele mai bune condiții posibile și să decidă în deplină cunoștință de cauză dacă este utilă sesizarea instanței Uniunii, cât și pentru a-i

acorda pe deplin acesteia din urmă posibilitatea de a exercita controlul legalității respectivului act al Uniunii, care îi revine în temeiul tratatului (a se vedea Hotărârea din 5 noiembrie 2014, Mayaleh/Consiliul, T-307/12 și T-408/13, EU:T:2014:926, punctul 105 și jurisprudența citată).

147 Or, în conformitate cu cerințele stabilite de această jurisprudență, articolul 3 alineatele (2) și (3) din Decizia 2014/145 și articolul 14 alineatele (2) și (3) din Regulamentul nr. 269/2014 prevăd că Consiliul comunică decizia sa, inclusiv motivele includerii pe listă, persoanei fizice sau juridice, entității sau organismului vizat, fie direct, dacă adresa este cunoscută, fie prin publicarea unui anunț, oferindu-i posibilitatea de a formula observații. În cazul în care se transmit observații sau se prezintă dovezi substanțiale noi, Consiliul își reexaminează decizia și informează în consecință persoana fizică sau juridică, entitatea sau organismul în cauză.

148 În plus, trebuie să se observe, pe de o parte, că din articolul 6 al treilea paragraf din Decizia 2014/145 reiese că aceasta se reexaminează permanent și, pe de altă parte, că, potrivit articolului 14 alineatul (4) din Regulamentul nr. 269/2014, lista anexată la acesta se revizuiește periodic și cel puțin o dată la 12 luni.

149 În speță, trebuie să se observe că, prin celelalte acte atacate, numele reclamantului a fost menținut pe listele în cauză cu o motivare în parte diferită de cea cuprinsă în actele din iulie 2014.

150 În acest context, trebuie amintit că, deși, potrivit jurisprudenței, Consiliul nu era ținut să îl asculte pe reclamant înainte de prima înscriere a acestuia, pentru ca măsurile restrictive care îl vizează să beneficieze de un efect surpriză (a se vedea în acest sens și prin analogie, Hotărârea din 5 noiembrie 2014, Mayaleh/Consiliul, T-307/12 și T-408/13, EU:T:2014:926, punctele 110-113 și jurisprudența citată), acesta era în principiu ținut să îl asculte înainte de a decide să îl mențină pe listele în cauză. Dreptul de a fi ascultat anterior adoptării unor acte de menținere a unor măsuri restrictive în privința unor persoane deja vizate de aceste măsuri se impune însă atunci când Consiliul a reținut noi elemente împotriva acestor persoane, iar nu atunci când o asemenea menținere este întemeiată pe aceleași motive care au justificat adoptarea actului inițial prin care au fost impuse măsurile restrictive în cauză (a se vedea prin analogie Hotărârea din 28 iulie 2016, Tomana și alții/Consiliul și Comisia, C-330/15 P, nepublicată, EU:C:2016:601, punctul 67 și jurisprudența citată; a se vedea în acest sens și prin analogie Hotărârea din 7 aprilie 2016, Central Bank of Iran/Consiliul, C-266/15 P, EU:C:2016:208, punctul 33).

151 Întrucât motivarea referitoare la reclamant din celelalte acte atacate a fost în parte modificată, Consiliul era obligat să îl asculte pe acesta înainte de a adopta actele din martie 2015.

152 În această privință, astfel cum s-a arătat deja la punctele 14-16 de mai sus, prin scrisoarea din 19 decembrie 2014, Consiliul a transmis cabinetului de avocați care îl reprezenta pe reclamant în prezenta cauză noul proiect de motivare pe care intenționa să îl adopte în vederea menținerii măsurilor restrictive în privința sa, stabilindu-i un termen pentru a prezenta observații.

153 Acest proiect de motivare (a se vedea punctul 14 de mai sus), cu excepția celui de al patrulea paragraf, coincidea în esență cu a doua motivare, care a fost reținută în actele din martie 2015. Paragraful menționat, în schimb, menționa că reclamantul era proprietarul efectiv al Volgomost, care, la rândul său, controla Giprotransmost. În ceea ce privește această din urmă societate, erau reluate considerațiile care figurau în actele din iulie 2014.

154 La 14 ianuarie 2015, reclamantul a prezentat Consiliului observații referitoare în special la proiectul de motivare menționat. Cu această ocazie, reclamantul a arătat că motivele erau vagi și nerelevante în ceea ce privește criteriile prevăzute pentru ca o persoană să poată fi vizată de măsuri restrictive. În special, pe de o parte, acesta a negat că ar fi proprietarul efectiv al Volgomost, contestând probele pe care Consiliul la invoca în această privință, și, pe de altă parte, a contestat că rolul său în cadrul Prosvescenie ar putea justifica menținerea sa pe listele în cauză.

155 Prin scrisoarea din 13 februarie 2015, Consiliul a informat reclamantul cu privire la intenția de a menține numele său pe listele în cauză pe baza celei de a doua motivări, care dădea curs observațiilor că pe care i le prezentase acesta. De asemenea, Consiliul a anexat la scrisoarea sa înscrisuri justificative publice și a invitat reclamantul să se pronunțe până cel târziu la 26 februarie 2015 cu privire la această nouă motivare.

156 Reclamantul nu a răspuns la această invitație.

157 Rezumatul faptelor de mai sus permite să se concluzioneze că Consiliul și-a îndeplinit obligațiile prevăzute de jurisprudență în ceea ce privește respectarea dreptului la apărare al reclamantului în cursul procedurii care a condus la adoptarea actelor din martie 2015.

158 Pe de altă parte, trebuie să se observe că, deși este adevărat că Consiliul dispunea de adresa reclamantului, care figura în cererea introductivă prin care a fost introdusă prezenta acțiune, faptul că Consiliul s-a adresat reprezentanților acestuia nu a condus la încălcări ale dreptului la apărare.

159 Astfel, reclamantul nici măcar nu pretinde că alegerea Consiliului de a comunica proiectele noii motivări care urma să fie adoptată în privința sa avocaților lui ar fi avut drept consecință o atingere a drepturilor sale care ar justifica anularea actelor din martie 2015 în măsura în care îl privesc (a se vedea în acest sens și prin analogie Hotărârea din 5 noiembrie 2014, Mayaleh/Consiliul, T-307/12 și T-408/13, EU:T:2014:926, punctul 122 și jurisprudența citată).

160 În ceea ce privește argumentul reclamantului referitor la faptul că abia în cursul procedurii jurisdicționale Consiliul a menționat favoritismul de care ar fi beneficiat societățile sale și lipsa cererii de ofertă pentru contractele de achiziții publice care au fost atribuite societăților sale, trebuie să se observe că proiectele de motivare primite de reclamant se referă la împrejurarea potrivit căreia acesta ar fi fost favorizat în atribuirea acestor contracte datorită relațiilor sale cu factori de decizie ruși. De altfel, în scrisoarea din 14 ianuarie 2015 reclamantul a contestat că ar fi fost favorizat. În consecință, nu poate invoca încălcarea dreptului său la apărare în această privință.

161 În ceea ce privește actele din septembrie 2015 și din martie 2016, pe lângă faptul că reclamantul nu invocă argumente specifice, este suficient să se observe că motivarea reținută de Consiliu nu a suferit modificări, astfel încât acesta nu era obligat să îl asculte în prealabil, în temeiul jurisprudenței amintite la punctul 150 de mai sus.

162 În sfârșit, în ceea ce privește faptul, de asemenea invocat de reclamant, că nu a fost ascultat de Consiliu, este necesar să se constate că nici reglementarea aplicabilă, nici principiul general al respectării dreptului la apărare nu conferă persoanelor interesate dreptul la o astfel de ascultare (a se vedea Hotărârea din 5 noiembrie 2014, Mayaleh/Consiliul, T-307/12 și T-408/13, EU:T:2014:926, punctul 120 și jurisprudența citată).

163 În consecință, este necesar să se respingă al patrulea motiv în măsura în care susține concluziile prin care se urmărește anularea celorlalte acte atacate.

Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe încălcarea în mod nejustificat și disproporționat a drepturilor fundamentale, inclusiv a dreptului de proprietate, a dreptului la viață privată și a libertății de a desfășura o activitate comercială

164 Reclamantul arată că înscrierea și menținerea numelui său pe listele în cauză constituie o limitare nejustificată și disproporționată a drepturilor sale fundamentale, printre care figurează în special dreptul de proprietate, dreptul la viață privată și libertatea de a desfășura o activitate comercială. Acesta adaugă că Consiliul nu a explicat în ce mod menținerea unor măsuri restrictive în privința sa putea să exercite o presiune asupra factorilor de decizie ruși responsabili de anexarea Crimeei.

165 Consiliul contestă argumentele reclamantului.

166 Trebuie amintit că dreptul de proprietate face parte dintre principiile generale ale dreptului Uniunii și este consacrat la articolul 17 din Carta drepturilor fundamentale. În ceea ce privește dreptul la respectarea vieții private, articolul 7 din Carta drepturilor fundamentale recunoaște dreptul la respectarea acesteia. De asemenea, libertatea de a desfășura o activitate comercială este consacrată la articolul 16 din această cartă.

167 În speță, măsurile restrictive care îl afectează pe reclamant constituie măsuri conservatorii, care nu sunt destinate să priveze persoanele vizate de proprietatea lor, de dreptul la respectarea vieții lor private sau de libertatea de a desfășura o activitate comercială. Măsurile în cauză conduc însă în mod incontestabil la o limitare a folosinței dreptului de proprietate și afectează viața privată și libertatea de a desfășura o activitate comercială ale reclamantului (a se vedea în acest sens și prin analogie Hotărârea din 12 martie 2014, Al Assad/Consiliul, T-202/12, EU:T:2014:113, punctul 115 și jurisprudența citată).

168 Potrivit unei jurisprudențe constante, aceste drepturi fundamentale nu beneficiază însă în dreptul Uniunii de o protecție absolută, ci trebuie luate în considerare în raport cu funcția lor în societate (a se vedea Hotărârea din 12 martie 2014, Al Assad/Consiliul, T-202/12, EU:T:2014:113, punctul 113 și jurisprudența citată).

169 În această privință, trebuie amintit că, potrivit articolului 52 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale, pe de o parte, „[o]rice restrângere a exercițiului drepturilor și libertăților recunoscute prin […] [C]arta [drepturilor fundamentale] trebuie să fie prevăzută de lege și să respecte substanța acestor drepturi și libertăți” și, pe de altă parte, „[p]rin respectarea principiului proporționalității, pot fi impuse restrângeri numai în cazul în care acestea sunt necesare și numai dacă răspund efectiv obiectivelor de interes general recunoscute de Uniune sau necesității protejării drepturilor și libertăților celorlalți”.

170 Astfel, pentru a fi conformă cu dreptul Uniunii, o limitare a exercitării drepturilor fundamentale în cauză trebuie să îndeplinească o triplă condiție (Hotărârea din 27 februarie 2014, Ezz și alții/Consiliul, T-256/11, EU:T:2014:93, punctul 197).

171 În primul rând, limitarea trebuie să fie prevăzută de lege. Cu alte cuvinte, măsura în cauză trebuie să aibă un temei legal (a se vedea în acest sens și prin analogie Hotărârea din 27 februarie 2014, Ezz și alții/Consiliul, T-256/11, EU:T:2014:93, punctul 198 și jurisprudența citată).

172 În al doilea rând, limitarea trebuie să vizeze un obiectiv de interes general, recunoscut ca atare de Uniune (Hotărârea din 27 februarie 2014, Ezz și alții/Consiliul, T-256/11, EU:T:2014:93, punctul 199).

173 În al treilea rând, limitarea nu trebuie să fie excesivă. Pe de o parte, trebuie să fie necesară și proporțională cu scopul urmărit. Pe de altă parte, nu trebuie să se aducă atingere „conținutului esențial”, adică substanței dreptului sau libertății în cauză (a se vedea în acest sens și prin analogie Hotărârea din 27 februarie 2014, Ezz și alții/Consiliul, T-256/11, EU:T:2014:93, punctul 200 și jurisprudența citată).

174 În speță, aceste trei condiții sunt îndeplinite.

175 Astfel, în primul rând, măsurile restrictive în cauză pe care le cuprind celelalte acte atacate în privința reclamantului sunt „prevăzute de lege”, întrucât sunt enunțate în acte având o aplicabilitate generală și o bază juridică clară în dreptul Uniunii, precum și o motivare suficientă în ceea ce privește atât conținutul lor, cât și motivele care justifică aplicarea lor în privința reclamantului (a se vedea punctele 103-110 de mai sus) (a se vedea prin analogie Hotărârea din 5 noiembrie 2014, Mayaleh/Consiliul, T-307/12 și T-408/13, EU:T:2014:926, punctul 176 și jurisprudența citată). În plus, în cadrul

examinării celui de al doilea motiv, s-a stabilit că această motivare, în pofida anumitor erori, permite să se concluzioneze că Consiliul putea să mențină în mod legitim numele reclamantului pe listele în cauză (a se vedea punctele 115-134 de mai sus).

176 În al doilea rând, măsurile restrictive în cauză urmăresc să exercite o presiune asupra autorităților ruse pentru ca acestea pună capăt acțiunilor și politicilor lor de destabilizare a Ucrainei. Or, acesta este un obiectiv care ține de cele urmărite în cadrul politicii externe și de securitate comune (PESC) și vizate la articolul 21 alineatul (2) literele (b) și (c) TUE, cum ar fi consolidarea și sprijinirea democrației, a statului de drept, a drepturilor omului și a principiilor dreptului internațional, precum și menținerea păcii, prevenirea conflictelor și consolidarea securității internaționale și a protecției populațiilor civile.

177 În această privință, trebuie subliniat că, la 27 martie 2014, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a adoptat Rezoluția 68/262, intitulată „Integritatea teritorială a Ucrainei”, prin care a amintit obligația pe care o au toate statele, potrivit articolului 2 din Carta Organizației Națiunilor Unite, de a se abține, în relațiile lor internaționale, să recurgă la amenințarea cu forța sau la folosirea ei împotriva integrității teritoriale ori independenței politice a vreunui stat și de a rezolva diferendele lor internaționale prin mijloace pașnice. Aceasta s-a felicitat pentru eforturile neîncetate depuse în special de organizații internaționale și regionale pentru dezamorsarea situației privind Ucraina. În dispozitivul acestei rezoluții, Adunarea Generală a reafirmat între altele importanța suveranității, a independenței politice, a unității și a integrității teritoriale a Ucrainei în interiorul frontierelor sale recunoscute pe plan internațional și a îndemnat toate părțile să încerce imediat să rezolve prin mijloace pașnice situația privind Ucraina, să facă dovadă de reținere, să se abțină de la orice act unilateral și de la orice discurs incendiar susceptibil să intensifice tensiunile și să participe pe deplin la eforturile internaționale de mediere.

178 În al treilea rând, în ceea ce privește principiului proporționalității, trebuie amintit că acesta, ca principiu general al dreptului Uniunii, impune ca actele instituțiilor Uniunii să nu depășească limitele a ceea ce este adecvat și necesar pentru realizarea obiectivelor urmărite de reglementarea în cauză. Astfel, atunci când este posibilă alegerea între mai multe măsuri adecvate, trebuie să se recurgă la cea mai puțin constrângătoare, iar inconvenientele cauzate nu trebuie să fie disproporționate în raport cu scopurile vizate (a se vedea Hotărârea din 27 februarie 2014, Ezz și alții/Consiliul, T-256/11, EU:T:2014:93, punctul 205 și jurisprudența citată).

179 În această privință, potrivit jurisprudenței, în ceea ce privește controlul jurisdicțional al respectării principiului proporționalității, legiuitorului Uniunii trebuie să i se recunoască o largă putere de apreciere în domenii care implică din partea acestuia alegeri de natură politică, economică și socială și în care este chemat să efectueze aprecieri complexe. În consecință, numai caracterul vădit inadecvat al unei măsuri adoptate în acest domeniu în raport cu obiectivul pe care instituția competentă urmărește să îl atingă poate afecta legalitatea unei astfel de măsuri (a se vedea Hotărârea din 28 noiembrie 2013, Consiliul/Manufacturing Support & Procurement Kala Naft, C-348/12 P, EU:C:2013:776, punctul 120 și jurisprudența citată).

180 În speță, având în vedere importanța obiectivelor urmărite de măsurile restrictive în cauză, consecințele negative care rezultă din aplicarea lor în privința reclamantului nu sunt vădit disproporționate (a se vedea în acest sens și prin analogie Hotărârea din 14 octombrie 2009, Bank Melli Iran/Consiliul, T-390/08, EU:T:2009:401, punctul 71, și Hotărârea din 12 martie 2014, Al Assad/Consiliul, T-202/12, EU:T:2014:113, punctul 116).

181 Aceasta este situația cu atât mai mult cu cât, în cadrul examinării celui de al doilea motiv, s-a stabilit că măsurile restrictive luate în privința reclamantului au fost menținute de celelalte acte atacate pentru motivul că situația acestuia permitea să se considere că îndeplinea condițiile pentru aplicarea primului criteriu relevant, având în vedere că făcea parte dintre persoanele care erau responsabile de politici și de acțiuni care subminau sau amenințau integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei ori stabilitatea sau securitatea din Ucraina.

182 În ceea ce privește caracterul necesar al măsurilor restrictive în cauză, trebuie să se constate că măsuri alternative și mai puțin constrângătoare, precum un sistem de autorizare prealabilă sau o obligație de justificare *a posteriori* a utilizării fondurilor plătite, nu permit atingerea într-un mod la fel de eficient a obiectivelor urmărite, și anume exercitarea unei presiuni asupra factorilor de decizie ruși responsabili de situația din Ucraina, în special având în vedere posibilitatea de a eluda restricțiile impuse (a se vedea prin analogie Hotărârea din 12 martie 2014, Al Assad/Consiliul, T-202/12, EU:T:2014:113, punctul 117 și jurisprudența citată).

183 În plus, trebuie amintit că articolul 2 alineatele (3) și (4) din Decizia 2014/145 și articolul 4 alineatul (1), articolul 5 alineatul (1) și articolul 6 alineatul (1) din Regulamentul nr. 269/2014 prevăd posibilitatea, pe de o parte, de a autoriza utilizarea unor fonduri înghețate pentru a face față unor necesități de bază sau pentru îndeplinirea anumitor angajamente și, pe de altă parte, de a acorda autorizații specifice care permit dezghețarea unor fonduri, a altor active financiare sau a altor resurse economice.

184 De asemenea, conform articolului 1 alineatul (6) din Decizia 2014/145, autoritatea competentă a unui stat membru poate autoriza intrarea persoanelor vizate pe teritoriul său, în special pentru motive urgente de ordin umanitar.

185 În sfârșit, prezența numelui reclamantului pe listele în cauză nu poate fi calificată ca disproporționată pentru motivul că ar avea un pretins caracter potențial nelimitat. Astfel, aceste listele fac obiectul unei reexaminări periodice pentru ca persoanele și entitățile care nu mai îndeplinesc criteriile pentru a figura pe listele menționate să fie radiate de pe acestea (a se vedea în acest sens și prin analogie Hotărârea din 12 martie 2014, Al Assad/Consiliul, T-202/12, EU:T:2014:113, punctul 120 și jurisprudența citată).

186 În consecință, restricțiile privind drepturile fundamentale ale reclamantului care decurg din măsurile restrictive în cauză nu sunt disproporționate și nu pot determina anularea celorlalte acte atacate.

187 Prin urmare, prezentul motiv trebuie respins.

188 În lumina tuturor considerațiilor care precedă, se impune anularea actelor din iulie 2014 în măsura în care îl privesc pe reclamant și respingerea în rest a acțiunii. În aceste împrejurări, nu este necesar să se statueze cu privire la capătul de cerere prezentat de Consiliu cu titlu subsidiar (a se vedea punctul 42 ultima liniuță de mai sus), întrucât nu se impune anularea Regulamentului de punere în aplicare 2016/353 în măsura în care îl privește pe reclamant.

Cu privire la cheltuielile de judecată

189 Potrivit articolului 134 alineatul (3) din Regulamentul de procedură, în cazul în care părțile cad fiecare în pretenții cu privire la unul sau mai multe capete de cerere, fiecare parte suportă propriile cheltuieli de judecată. În speță, concluziile reclamantului trebuie primite în ceea ce privește anularea actelor din iulie 2014 și trebuie respinse în ceea ce privește celelalte acte atacate, astfel încât se impune să se decidă ca fiecare parte să suporte propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a noua)

declară și hotărăște:

1) Anulează Decizia 2014/145/PESC a Consiliului din 17 martie 2014 privind măsuri restrictive în raport cu acțiunile care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei, astfel cum a fost modificată prin Decizia 2014/508/PESC a Consiliului din 30 iulie 2014, și Regulamentul (UE) nr. 269/2014 al Consiliului din 17 martie 2014 privind măsuri restrictive în raport cu acțiunile care subminează sau amenință integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei, astfel cum a fost pus în aplicare prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 826/2014 al Consiliului din 30 iulie 2014, în măsura în care îl privesc pe domnul Arkady Romanovich Rotenberg.

2) **Respinge acțiunea cu privire la restul motivelor.**

3) **Fiecare parte suportă propriile cheltuieli de judecată.**

Berardis Tomljenović Spielmann

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 30 noiembrie 2016.

Semnături